

LIKESTILLINGS- OG DISKRIMINERINGSNEMNDA

Postboks 8049 Dep

0031 Oslo

tlf. 95 19 68 00/01

mail: post@diskrimineringsnemnda.no

hjemmeside: www.diskrimineringsnemnda.no

Sak nr. 9/2008

Sakens parter:

A. Kvinnelige innsatte ved Stavanger fengsel

B. Kriminalomsorgen ved Stavanger fengsel

Uttalelse av 11. april 2008

Likestillings- og diskrimineringsnemndas sammensetning:

Aslak Syse, leder

Gudrun Holgersen, nestleder

Selma Ilyas

Hege Skjeie

Jan Tøssebro

Saken gjelder

Spørsmål om luftemuligheter og tilbud om fysiske aktiviteter for mannlige og kvinnelige innsatte ved et fengsel er i strid med likestillingsloven § 3.

Sakens faktiske forhold

Stavanger fengsel er en del av Kriminalomsorgen og har en avdeling for kvinner, to avdelinger for menn og en varetektsavdeling. Fengselet har 71 fengselsplasser, fordelt på 13 for kvinner og 58 for menn.

Fengselet har to luftegårder, en for kvinner og en for menn. Etter en fysisk måling foretatt av fengselet, er kvinnes luftegård på ca. 900 kvm, mens mennene har en luftegård på ca. 5900 kvm.

Mennenes luftegård har fotballbane, to volleyballbaner, tennisbane og et større gressareal. I kvinnes luftegård er det en volleyballbane, et mindre gressareal og en fiskedam.

I følge oversikten over fysiske aktiviteter og fritidsaktiviteter fengselet har sendt Nemnda, er det følgende tilbud til de innsatte:

Avdelingsvise treninger og aktiviteter

- valgfri fellestrening i gymsal en time pr. uke
- filmkvelder, bingo, turneringer, avdelingens kveld
- bibliotekjeneste
- trening i treningsrom 2 ganger pr. uke
- dart og biljard på avdelingen (kun Kvinneavdelingen)
- bordtennis (kun en av avdelingene for menn)
- sminkekurs (kun Kvinneavdelingen)

Aktiviteter for alle avdelinger (mix)

- en time body-pump trening pr. uke
- en time spinning pr. uke
- en time volleyball pr. uke
- kurs som for eksempel fluebinderkurs, gitarkurs, linedancekurs og låtskriverkurs
- musikkterapeutisk tjeneste
- banddeltakelse
- felles kvelder i luftegården på 17. mai, St. Hans, grillkvelder og idrettsdager
- konserter og teater
- joggegrupper

Behandlingen hos Likestillings- og diskrimineringsombudet og videre saksgang

En gruppe kvinnelige innsatte ved Stavanger fengsel henvendte seg til Likestillings- og diskrimineringsombudet ved brev av 16. mai 2007. I brevet klaget de på at de kvinnelige innsatte hadde dårligere luftemuligheter og tilbud om fysisk aktivitet enn de mannlige innsatte.

Ombudet ga uttalelse i saken 12. november 2007. Ombudet konkluderte med at lufteforholdene og tilbudet om fysisk aktivitet ikke var i strid med likestillingsloven § 3.

Fordi Stavanger fengsel erkjente at ulik størrelse på luftegårdene ga ulike muligheter for fritidsaktiviteter, mente Ombudet at bevisbyrden hadde gått over på fengselet etter likestillingsloven § 16. Fengselet klarte imidlertid å sannsynliggjøre at kvinnene fikk det samme tilbudet om fritidsaktiviteter og fysisk aktivitet som mennene. Kvinnene hadde god tilgang til den store luftegården gjennom deltakelse i aktiviteter og trening. Videre viste Ombudet til at dårligere tilgang til den store luftegården i vinterhalvåret gjaldt for både mannlige og kvinnelige innsatte. Ombudet la også noe vekt på at fengselet fortløpende vurderte om felleslufting for menn og kvinner skulle forsøkes på nytt.

Ved brev av 25. november 2007 klaget de kvinnelige innsatte på Ombudets uttalelse.

Ombudet vurderte saken på nytt, men fant ikke å kunne omgjøre sin tidligere uttalelse.

Saken ble oversendt til behandling i Likestillings- og diskrimineringsnemnda ved brev av 19. februar 2008.

Saken ble behandlet i Nemndas møte 11. april i Oslo. I behandlingen av saken deltok Nemndas medlemmer Aslak Syse (leder), Gudrun Holgersen (nestleder), Selma Ilyas, Hege Skjeie og Jan Tøssebro.

En kvinnelig innsatt ved fengselet uttalte seg og svarte på spørsmål per telefon. Assisterende fengselsleder Tanja Rosså Ødegård forklarte seg via telefon på vegne av Stavanger fengsel. Fra Likestillings- og diskrimineringsombudet møtte Åsulv Solstad og Anne Jorun Ballangrud. Nemndas sekretariat var representert ved Geir Helgeland og Cathrine Sørлие.

Partenes argumenter

Kvinnelige innsatte ved Stavanger fengsel mener de har dårligere tilbud om lufting og annen fysisk aktivitet enn de mannlige innsatte. De viser blant annet til at kvinnenes luftegård er svært mye mindre enn mennenes. I kvinnenes luftegård er det færre muligheter for fysisk aktivitet enn i mennenes. Det er for eksempel ikke reelle muligheter for å gå tur eller jogge. Kvinnene mener dette er forskjellsbehandling i strid med likestillingsloven.

Flere av kvinnene har diagnosen ADHD og har derfor et stort behov for fysisk aktivitet.

Kvinnene mener det ikke er riktig slik fengselet hevder at alle innsatte som ikke har aktiviteter på dagtid får tilbud om å være med på aktiviteter i den store luftegården. Dette har så langt kun skjedd over en periode på seks uker sommeren 2007. Kvinnene er også kritiske til at tilbudet kun blir gitt til de som var uten annet aktivitetstilbud, for eksempel skole.

Kriminalomsorgen ved Stavanger fengsel avviser at lufteforholdene og aktivitetstilbudet for menn og kvinner er i strid med likestillingsloven.

Etter renoveringen av Stavanger fengsel ble det laget en ny luftegård for de kvinnelige innsatte. De innsatte fikk være med på å utforme luftegården. I den senere tid er det i tillegg laget et tak som kvinnene kan søke ly under når det regner.

Forskjellen i størrelse på de to luftegårdene forklarer fengselet med at det er mange flere mannlige innsatte enn kvinnelige. Fengselet ser det som en styrke at de kvinnelige innsatte tilbys en egen luftegård. Det er kvinner ved fengselet som ikke ønsker felles lufting. Fengselet har mannlige innsatte som er dømt for voldtekt og andre voldshandlinger mot kvinner, og det er kvinnelige innsatte som har blitt voldtatt.

Fengselet viser også til at kvinnene gis det samme tilbudet om fysisk aktivitet som mennene. Dette er tilbud som gis i tillegg til ordinær lufting og gis til alle innsatte som ikke på annen måte er aktivisert på dagtid. I vinterhalvåret gis tilbudet innendørs i fengselets gymsal. Fengselet har ikke registrert noen ønsker om at aktivitetene skal flyttes ut i luftegården utenom sommeren. Det er flertallet blant de innsatte i kvinneavdelingen som avgjør om aktivitetene skal finne sted inne i gymsalen eller ute i den store luftegården.

Stavanger fengsel erkjenner at luftegården for kvinner ikke gir samme muligheter for å gå tur eller jogge som luftegården for menn. Kvinnene kan imidlertid søke om å disponere den store luftegården dersom de ønsker det.

Fengselet har gjort forsøk med felles lufting for menn og kvinner på søndagene, men måtte avslutte forsøket på grunn av uheldige episoder. Fengselet har nå besluttet en prøveordning med én time felles lufting i den store luftegården hver søndag.

Nemndas vurderinger

Spørsmålet Nemnda skal ta stilling til er om lufteforholdene og tilbudet om fysisk aktivitet for de kvinnelige innsatte ved Stavanger fengsel er i strid med likestillingsloven § 3.

Saken gjelder Kriminalomsorgens unnlattelse av å etterkomme et krav om bedre luftemuligheter og fritidsaktiviteter. Kriminalomsorgens avvisning av et slikt krav er enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2, da avvisningen bestemmer rettighetene til en bestemt gruppe personer. Nemnda har ikke myndighet til å gi rettslig bindende pålegg som opphever eller endrer vedtaket, jfr. diskrimineringsombudsloven § 9 første ledd. Nemnda har imidlertid etter § 7 første ledd annet punktum plikt til å *gi uttalelse om hvorvidt det forhold som er brakt inn for Nemnda, er i strid med likestillingsloven eller ikke*. Uttalelsen vil ikke være bindende.

Likestillingsloven § 3 første og andre ledd nr. 1 fastsetter følgende om direkte forskjellsbehandling av kvinner og menn:

Direkte eller indirekte forskjellsbehandling av kvinner og menn er ikke tillatt.

Med direkte forskjellsbehandling menes handlinger som

1. stiller kvinner og menn ulikt fordi de er av forskjellig kjønn

Nemnda ser at luftearealet som benyttes av de mannlige innsatte er forholdsmessig større enn arealet de kvinnelige innsatte tilbys lufting i. Den store luftegården, som de mannlige innsatte disponerer, åpner i større grad for ulike fysiske aktiviteter. Det er av den grunn nødvendig for å sikre et likeverdig tilbud for kvinnelige og mannlige innsatte at den store luftegården er tilgjengelig for kvinnelige innsatte for ønsket fysisk aktivitet.

Stavanger fengsel påpeker at de kvinnelige innsatte kan søke om å disponere den store luftegården, både ved samlede og individuelle søknader. Nemnda legger til grunn at det er tilstrekkelig å grunngi en søknad om å benytte den store luftegården med et ønske om fysisk aktivitet. Terskelen for innvilgelse av slike søknader forutsettes å være lav. Videre legges det til grunn at søknadsprosessen ikke tar for lang tid.

Nemnda kan ikke se at det øvrige aktivitetstilbudet ved fengselet er dårligere for de kvinnelige innsatte enn for de mannlige innsatte.

Med ovennevnte forutsetninger finner Nemnda at de kvinnelige innsattes lufteforhold og tilbud om fysisk aktivitet ikke er i strid med likestillingsloven § 3.

Uttalelsen er enstemmig.

Nemnda vil samtidig rette en oppfordring til Likestillings- og diskrimineringsombudet om å følge opp Stavanger fengsels praksis når det gjelder de innsattes lufteforhold og mulighet for fysisk aktivitet. Saken vil kunne tas opp på nytt av Ombudet dersom ikke fengselets fremtidige håndtering av søknader om opphold i den store luftegården er i tråd med Nemndas forutsetninger.

SAK 9/2008

Likestillings- og diskrimineringsnemnda gir følgende uttalelse:

Lufteforholdene og tilbudet om fysisk aktivitet for de kvinnelige innsatte i Stavanger fengsel er ikke i strid med likestillingsloven § 3, dersom den store luftegården er tilgjengelig for kvinnelige innsatte for ønsket fysisk aktivitet.

Oslo, 11. april 2008

Aslak Syse
leder

Gudrun Holgersen
nestleder

Selma Ilyas

Hege Skjeie

Jan Tøssebro